

Kapitola 14

ŠIRŠÍ INSTITUCIONÁLNÍ RÁMEC BEZPEČNOSTI

Spojené národy

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Evropská unie

Rada Evropy

ŠIRŠÍ INSTITUCIONÁLNÍ RÁMEC BEZPEČNOSTI

SPOJENÉ NÁRODY

Chartu Spojených národů podepsalo 50 států 26.června 1945 v San Francisku. 24.října 1945 začaly Spojené národy formálně existovat.

Článek 51 Charty Spojených národů vyhláší nezávadné právo všech členských států na individuální nebo kolektivní obranu. Schvaluje opatření, která mohou přijmout při výkonu tohoto práva až do chvíle, kdy Rada Bezpečnosti OSN přijme potřebné kroky k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Ustanovuje navíc, že opatření přijatá členskými státy podle tohoto článku musí být ihned oznámena Radě bezpečnosti OSN a žádným způsobem neomezují právo a povinnost Rady bezpečnosti podniknout veškeré kroky, které uzná za nezbytné pro obnovu mezinárodního míru a bezpečnosti.

Charta OSN má tedy pro Severoatlantickou alianci dvojí platnost. Za prvé skýtá právní rámec pro vytvoření Aliance, za druhé stanoví obecnou odpovědnost Rady bezpečnosti OSN za mezinárodní mír a bezpečnost. Tyto dvě základní zásady jsou zakotveny v Severoatlantické smlouvě, podepsané 4.dubna 1949 ve Washingtonu. Preambule smlouvy vyjasňuje hned odpočátku, že rámcem, v němž Aliance působí, je Charta OSN. V jejích úvodních větách potvrzují členové Aliance svoji věrnost cílům a zásadám Charty. V článku 1 se také zavazují jednak řešit mezinárodní spory mírovými prostředky v souladu s cíli Charty, jednak zřici se hrozby nebo použití síly jakýmkoli způsobem, jenž je v rozporu se záměry OSN. Článek 5 smlouvy činí výslovný odkaz na článek 51 Charty potvrzením práva signatářů jednat jednotlivě nebo kolektivně tak, jak uznají za nutné pro svoji sebeobranu včetně použití ozbrojené síly, a zavazuje členské země ukončit použití ozbrojené síly při obnově a udržování bezpečnosti severoatlantického prostoru, když Rada bezpečnosti OSN přijme sama opatření, nutná pro obnovu a udržení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Další odkaz na Chartu OSN lze nalézt v článku 7 Severoatlantické smlouvy, který připomíná signatářům jejich práva a povinnosti podle Charty a potvrzuje hlavní odpovědnost Rady bezpečnosti OSN za udržení míru a bezpečnosti. A konečně v článku 12 je do smlouvy vloženo ustanovení o tom, že má být po deseti letech přehodnocena, požádá-li o to některá ze stran. Článek ustanovuje, že zhodnocení má proběhnout ve světle nového vývoje ve vztahu k míru a bezpečnosti v severoatlantickém prostoru, včetně vývoje světových nebo regionálních ujednání podle Charty OSN.

Severoatlantická smlouva vstoupila v platnost 24.srpna 1949. žádná z jejích stran nepožádala o přezkoumání smlouvy podle článku 12, nicméně Aliance ve všech fázích svého vývoje podrobovala uskutečňování smlouvy soustavnému hodnocení z hlediska plnění jejích cílů. Přímý vztah mezi smlouvou a Chartou Spojených národů je a zůstane základním principem Aliance.

Od roku 1949 dodneska je formální pouto mezi Spojenými národy a Severoatlantickou aliancí stále a projevuje se především v právním vztahu mezi oběma zakládajícími dokumenty. Styky mezi institucemi Spojených národů a Aliance byly po většinu tohoto období nesmírně

omezené co do rozsahu i obsahu. Situace se změnila v roce 1992 v souvislosti s konfliktem v bývalé Jugoslávii.

V červenci 1992, v situaci narůstajícího konfliktu, zahájily lodě Stálých námořních sil NATO ve Středomoří s pomocí námořních hlídkových letounů NATO sledování operací na Jadranu na podporu zbrojního embarga Spojených národů proti všem republikám bývalé Jugoslávie. V listopadu 1992 zahájily NATO a Západoevropská unie (ZEU) vynucovací operace na podporu rezolucí Rady bezpečnosti OSN, jejichž cílem bylo zabránit eskalaci konfliktu přísunem dalších zbraní do oblasti.

V prosinci 1992 formálně konstatovali ministři zahraničí NATO připravenost Aliance podpořit mírové operace z rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN. Byla posouzena opatření, která již přijímaly státy NATO jednotlivě i kolektivně a Aliance dala najevo, že je připravena kladně odpovědět na další případné iniciativy generálního tajemníka OSN, pokud by chtěl v této věci požádat Alianci o pomoc.

Následně byla přijata řada opatření, zahrnujících námořní operace pod vedením rad NATO a ZEU, vzdušné operace NATO, přímou leteckou podporu Ochranných sil OSN (UNPROFOR), letecké úderů na ochranu bezpečných území OSN a rezervní operační plány pro případné jiné potřeby OSN. Tato opatření a základ, na němž byla přijata, jsou popsány v Kapitole 5.

V prosinci 1995, po podpisu bosenské mírové dohody 14.prosince v Paříži, dostalo NATO mandát OSN na základě rezoluce Rady bezpečnosti č. 1031, aby uskutečnilo vojenské aspekty mírové dohody. 16.prosince začal tento mandát být plněn, když zahájily operace Realizační síly (IFOR) pod vedením NATO. Podrobnosti o práci IFOR a o jejich pozdějším nahrazení Stabilizačními silami (SFOR) pod vedením NATO jsou rovněž popsány v Kapitole 5. Po celou dobu obou pověření tyto mnohonárodní síly na zemi úzce spolupracují s dalšími mezinárodními organizacemi a humanitárními agenturami včetně organizací OSN, jako je například úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR) a mezinárodní policejní síly OSN (IPTF).

V únoru 1998, po diskusích s účastníky SFOR z řad nečlenů NATO, oznámila Severoatlantická rada, že za předpokladu nezbytného mandátu Rady bezpečnosti OSN je NATO připraveno zorganizovat a vést mnohonárodní síly, jež by pokračovaly v práci v Bosně a Hercegovině po skončení mandátu SFOR v červnu 1998. Nové síly si ponechaly označení SFOR jako výraz pokračující potřeby stabilizace situace v Bosně a položení základů trvalého míru v regionu.

Mimo rámec bývalé Jugoslávie, tváří v tvář jiným hrozbám světovému míru, poskytly země NATO, i když nikoli jako Aliance, svoji podporu a svůj hlas snahám Rady bezpečnosti a generálního tajemníka OSN o odvrácení konfliktu a opětné nastolení mezinárodního práva. Na počátku roku 1998, v souvislosti s realizací rezolucí Rady bezpečnosti OSN o Iráku a s režimem mezinárodních inspekcí s cílem zjistit a odstranit zbraně hromadného ničení a zařízení k jejich výrobě, vyzvala Aliance Irák k jejich plnému dodržování. 25.února 1998 vydal generální tajemník NATO prohlášení, v němž uvítal dohodu mezi generálním tajemníkem OSN a Irákem o diplomatickém řešení irácké krize. Vyjádřil uznání diplomatickým snahám a rozhodnému postoji

mezinárodního společenství včetně členů NATO a trval na potřebě plného dodržování všech příslušných rezolucí Rady bezpečnosti. Když Severoatlantická rada 4.března 1998 znovu projednávala situaci v Iráku, uvítala jednomyslné přijetí rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1154 o realizaci dohody mezi generálním tajemníkem OSN a Irákem. Rada vyjádřila svou podporu příslušným rozhodnutím OSN a zdůraznila význam stability v oblasti Perského zálivu pro bezpečnost euroatlantického prostoru.

Právní a výrazné praktické vazby tedy existují jak mezi Chartou OSN a Severoatlantickou smlouvou, tak i mezi institucemi OSN a Aliance. Oba tyto prvky přispívají k širšímu institucionálnímu rámci, v němž Aliance působí. Následuje popis dalších institucionálních vztahů, jež tento rámec dotvářejí.

ORGANIZACE PRO BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ (OBSE)¹

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), dříve známá jako Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE), představovala původně proces politických konzultací soustřeďující zúčastněné státy Evropy, střední Asie a Severní Ameriky. V lednu 1995 se stala organizací.

Proces KBSE, zahájený v roce 1972, vedl v roce 1975 k přijetí Helsinského závěrečného aktu. Tento dokument zahrnoval široké spektrum norem mezinárodního chování a závazků upravujících vztahy mezi zúčastněnými státy, opatření k posilování důvěry mezi nimi, zejména v politicko-vojenské oblasti², respektování lidských práv a základních svobod a spolupráci v hospodářské, kulturní, technické a vědecké oblasti.

Institucionalizace OBSE

21.listopadu 1990 přijali nejvyšší představitelé států a vlád 34 zemí, jež tehdy tvořily

¹ Seznam zúčastněných států: Albánie, Andorra, Arménie, Ázerbajdžán, Belgie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Gruzie, Chorvatsko, Irsko, Island, Itálie, Jugoslávie (účast pozastavena), Kanada, Kazachstán, Kypr, Kyrgyzstán, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, bývalá jugoslávská republika Makedonie*, Malta, Moldova, Monaco, Německo, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Ruská federace, Řecko, San Marino, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Spojené státy americké, Svatá stolice, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Turecko, Turkmenistán, Ukrajina.

* Turecko uznává Republiku Makedonie pod jejím ústavním jménem.

² Opatření k posilování důvěry a bezpečnosti (Confidence and Security-Building Measures, CSBMs).

KBSE, Pařížskou chartu pro novou Evropu. Charta ustavila Radu ministrů zahraničí KBSE jako hlavní fórum pro pravidelné politické konzultace. Ustavila také Výbor vyšších představitelů, aby posuzoval aktuální otázky, připravoval jednání Rady a vykonával její rozhodnutí, a také tři stálé instituce KBSE: sekretariát v Praze (později zařazený do generálního sekretariátu ve Vídni), Středisko prevence konfliktů ve Vídni a Kancelář pro svobodné volby ve Varšavě (později přejmenovanou na Kancelář pro demokratické instituce a lidská práva, ODIHR).

19.června 1991 se konalo v Berlíně první zasedání Rady ministrů zahraničí. Rada přijala mechanismus konzultací a spolupráce v souvislosti s mimořádnými situacemi na území KBSE. Tento mechanismus byl využit v případech bývalé Jugoslávie a Náhorního Karabachu.

V závěru helsinské následné schůzky 9.července 1992 přijaly hlavy států a vlád účastnických zemí KBSE prohlášení summitu nazvané Výzva doby změn. Prohlášení vyjadřuje dohodu o dalším posílení institucí KBSE, ustavení vysokého komisaře pro národnostní menšiny a vytvoření struktury včasné výstrahy, prevence konfliktů a zvládání krizí, včetně kontrolních a zpravodajských misí.

Na zasedání Rady ministrů zahraničních věcí ve Stockholmu 14.prosince 1992 byla přijata Úmluva o smírčím a rozhodčím řízení v rámci KBSE. Bylo rovněž rozhodnuto zřídit funkci generálního tajemníka.

Na svém zasedání v Římě 1.prosince 1993 schválila Rada ministrů zahraničních věcí nové organizační změny včetně ustavení Stálého výboru - prvního stálého orgánu KBSE pro politické konzultace a rozhodování - a vytvoření jediného generálního sekretariátu; oba orgány sídlí ve Vídni. Ministři zahraničí rovněž vyjádřili své znepokojení nad počtem a rozsahem regionálních konfliktů a znovu potvrdili svoje odhodlání tyto konflikty řešit, zejména pak konflikt v bývalé Jugoslávii. Podnikli také kroky ke zlepšení potenciálu KBSE pro zvládání krizí a předcházení konfliktům a dohodli se, že je třeba rozvíjet styky s dalšími evropskými a transatlantickými organizacemi.□

Několik institucionálních rozhodnutí o posílení KBSE padlo na budapešťském summitu v roce 1994. Jednalo se o přejmenování KBSE, která měla být napříště známa jako Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), svolání příští schůzky hlav států a vlád do Lisabonu na rok 1996, nahrazení Výboru vyšších představitelů Vyšší radou, která se měla scházet nejméně dvakrát do roka a navíc před zasedáními ministerské rady, a mimoto také ve funkci Hospodářského fóra, zřízení Stálé rady (předtím Stálého výboru), jež se měla scházet ve Vídni jako pravidelný orgán pro politické konzultace a rozhodování, a rozhodnutí o posouzení realizace všech závazků KBSE na zvláštní schůzce ve Vídni před každou schůzkou na nejvyšší úrovni.

Na budapešťském summitu vyhlásily státy KBSE politickou vůli k vyslání mnohonárodních mírových sil KBSE po dohodě bojujících stran o ukončení ozbrojeného konfliktu v Náhorním Karabachu.

Bezpečnostní dialog, omezení zbrojení, odzbrojení a opatření k posílení důvěry a bezpečnosti

Významným mezníkem ve vývoji práce KBSE na opatřeních k posílení důvěry a

bezpečnosti (Confidence and Security Building Measures, CSBM) byl Stockholmský dokument z roku 1986, který byl rozšířen a vylepšen ve Vídeňských dokumentech z let 1990 a 1992. Na helsinské následné schůzce v červenci 1992 rozhodly zúčastněné státy ustavit ve Vídni Fórum bezpečnostní spolupráce KBSE (Forum for Security Cooperation, FSC), pod jehož hlavičkou je rozvíjen bezpečnostní dialog a probíhají jednání o omezení zbrojení, odzbrojení a posilování důvěry a bezpečnosti. Fórum bylo zahájeno 22.zářím 1992 a následující dva roky projednávalo řadu dokumentů na základě pověření z Helsinek s názvem „Program okamžitých činů“. V listopadu 1993 přijalo fórum čtyři významné dokumenty nazvané Stabilizační opatření v lokálních krizových situacích, Zásady upravující převody konvenčních zbraní, Obranné plánování a Vojenské styky a spolupráce. V prosinci 1994 byly dohodnuty dva další prvky Programu okamžitých činů jako rozběh před budapešťským summitem KBSE: nová verze Vídeňského dokumentu (Vídeňský dokument 94), shrnující předcházející stockholmský a oba vídeňské dokumenty a obsahující také texty o obranném plánování a o vojenských stycích a spolupráci, dohodnuté v roce 1993, a dokument o globální výměně vojenských informací. Vlastní dokument ze summitu obsahoval nové Zásady upravující nešíření zbraní a učinil závažný krok schválením Pravidel chování v politicko-vojenských aspektech bezpečnosti, jež obsahovala nové významné závazky k demokratické kontrole a použití ozbrojených sil.

V oblasti omezení konvenčních zbraní podepsalo 22 členů NATO a tehdy dosud existující Varšavské smlouvy při zahájení summitu KBSE 19.listopadu v Paříži dalekosáhlou Smlouvu o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (CFE), která omezuje konvenční síly v Evropě od Atlantského oceánu po Ural. Smlouva vstoupila v platnost 9.listopadu 1992. Po jejím podpisu následovala jednání o Závěrečném aktu CFE-1A, který přinesl omezení vojenského personálu a zavedl další stabilizační opatření. Akt byl podepsán 10.července 1992 v rámci helsinského summitu.

Daytonská mírová dohoda z roku 1995 ukládala jednání o CSBM a o režimu omezování zbrojení mezi samotnými stranami daytonské dohody. Jednání proběhla v roce 1996 pod patronátem OBSE. Předsedali jim osobní vyslanci úřadujícího předsedy OBSE, kteří také pomáhali při jejich uvádění do života. V sekretariátu OBSE ve Vídni působí buňka, odpovědná za organizaci nezbytných inspekcí, jichž se účastní různé státy OBSE.

Prevence konfliktů a zvládání krizí

V souladu s prohlášením helsinského summitu v roce 1992 vyvinula OBSE řadu forem vysílání oficiálních misí a osobních vyslanců úřadujícího předsedy pro účely kontroly, zpravodajství, pozorování a „dobrých služeb“ v rámci jejích snah o řešení krizí a prevenci konfliktů. Během posledních několika let vykonávala OBSE tyto činnosti v Kosovu, Sandžaku, Vojvodině, Skopje, Gruzii, Estonsku, Tádžikistánu, Moldově, Lotyšsku, Náhorním Karabachu a Čečensku. Od září 1992 vysílala OBSE mise na podporu sankcí (Sanctions Assistance Missions, SAM) do Albánie, Bulharska, Chorvatska, bývalé jugoslávské republiky Makedonie³, Maďarska a Rumunska, aby pomohla při kontrole dodržování sankcí OSN proti Federativní republice

³ Turecko uznává Republiku Makedonie pod jejím ústavním názvem.

Jugoslávii (Srbsku a Černé Hoře).

V roce 1996 uspořádala OBSE v návaznosti na daytonskou mírovou dohodu v Bosně a Hercegovině parlamentní volby a poté v září 1997 i volby místní. V roce 1997 se osobní vyslanec úřadujícího předsedy OBSE zúčastnil hledání politického řešení krize v Albánii. OBSE monitorovala následné volby.

Bezpečnostní model OBSE

Na budapešťském summitu ve dnech 5-6.prosince 1994 zahájili nejvyšší představitelé států a vlád OBSE širokou a komplexní diskusi o všech aspektech bezpečnosti s cílem nalézt bezpečnostní koncepci pro 21.století, přičemž vzali v úvahu debaty probíhající o tomto tématu v jednotlivých zúčastněných zemích.

Prohlášení lisabonského summitu o společném a komplexním bezpečnostním modelu pro Evropu 21.století potvrdilo, že evropská bezpečnost vyžaduje nejširší spolupráci a koordinaci mezi zúčastněnými státy a evropskými i transatlantickými organizacemi, a označilo OBSE jako fórum zvláště způsobilé k posilování spolupráce a vzájemného doplňování mezi těmito organizacemi a institucemi. Prohlášení vyjádřilo také záměr OBSE posílit spolupráci s jinými bezpečnostními organizacemi, které jsou ve svých skutcích průhledné a předvídatelné, jejichž jednotliví členové se hlásí k zásadám a závazkům OBSE a jejichž členství se zakládá na otevřených a dobrovolných závazcích.

Následujícím krokem v rozvoji bezpečnostního modelu byla ministerská schůzka OBSE v prosinci 1997 v Kodani, která přijala rozhodnutí o směrnicích k Dokumentu-chartě OBSE o evropské bezpečnosti. Dokument-charta má vzniknout prostřednictvím vypracování Platformy kooperativní bezpečnosti, jejímž cílem je posílení spolupráce mezi vzájemně se podporujícími institucemi⁴ nehierarchickým, akčně orientovaným a operativním způsobem. Kodaňské zasedání ministrů rozhodlo, že prvním stavebním kamenem tohoto procesu a základem budování platformy se má stát Společná koncepce rozvoje spolupráce mezi vzájemně se podporujícími institucemi.

Práce na bezpečnostním modelu pokračuje.

⁴ Pojem "vzájemně se podporující instituce" v bezpečnostní oblasti, původně označovaný jako "do sebe zapadající instituce" (interlocking institutions), lze vysledovat zpět až k Římské deklaraci o míru a spolupráci, kterou vydal summit NATO v listopadu 1991. Deklarace vzala na vědomí, že výzvy, jimž bude v nové Evropě nutno čelit, nemohou být komplexně zvládnuty jedinou institucí, nýbrž pouze v rámci do sebe zapadajících institucí, poutajících k sobě země Evropy a Severní Ameriky. Země NATO mají proto pracovat k nové evropské bezpečnostní architektuře, v níž se budou NATO, KBSE (později OBSE), Evropská společenství, ZEU a Rada Evropy vzájemně doplňovat a v níž budou hrát významnou úlohu také další regionální rámce spolupráce.

Součinnost Aliance s OBSE

Jako jediné fórum, jež soustřeďuje všechny země Evropy a k tomu Kanadu a Spojené státy, představuje Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) klíčovou složku evropské bezpečnostní architektury. Poskytuje komplexní rámec pro spolupráci v oblastech lidských práv, základních svobod, demokracie, právního státu, bezpečnosti a hospodářské spolupráce.

Aliance aktivně podporuje KBSE/OBSE od samého počátku a byla také jedním z navrhovatelů institucionalizace procesu KBSE, na níž se dohodli nejvyšší představitelé na schůzce v roce 1990 v Paříži. Na římském summitu v listopadu 1991 potvrdila Aliance svoji angažovanost v procesu KBSE a definovala role KBSE a Aliance v rozvoji dialogu a spolupráce v Evropě jako vzájemně se doplňující. Uznávajíc, že bezpečnost spojenců je neoddělitelně spjata s bezpečností ostatních evropských států, považuje Aliance dialog a spolupráci mezi různými institucemi působícími v bezpečnostní oblasti za důležitý faktor, napomáhající řešit krize a zabránit konfliktům.

Význam, který NATO přičítá KBSE, byl ještě více zdůrazněn v červnu 1992 v Oslo. Ministři zahraničních věcí Aliance konstatovali svoji připravenost podpořit mírové aktivity pod hlavičkou KBSE včetně poskytnutí spojeneckých prostředků a odbornosti. Toto významné rozhodnutí otevřelo cestu zvýšené součinnosti NATO s OBSE, zejména v souvislosti s novými úkoly Aliance, například v mírových operacích.

Od prosince 1991 vedlo NATO dialog a spolupráci s partnerskými zeměmi ve střední a východní Evropě a v bývalém Sovětském svazu v rámci Rady severoatlantické spolupráce (NACC). NACC získala hmatatelné výsledky v řadě důležitých oblastí včetně prosazování dobrých sousedských vztahů, odzbrojení a omezení zbrojení, a také ve spolupráci při udržování míru. Tento proces podstatně přispěl k posílení spolupráce mezi spojenci z NATO a partnerskými zeměmi a tím také podpořil úlohu KBSE/OBSE v těchto oblastech.

Silnější, operativnější partnerství mezi NATO a státy NACC se začalo rýsovat v roce 1997, když NACC vystřídala Rada euroatlantického partnerství (EAPC). EAPC skýtá celkový rámec spolupráce mezi NATO a jeho partnerskými zeměmi včetně Partnerství pro mír (PfP) a povyšuje ji na kvalitativně novou úroveň. Důležité institucionální pojítka s OBSE představuje orgán známý jako Politicko-vojenský řídicí výbor/Skupina ad hoc pro spolupráci při udržování míru, působící v rámci EAPC. Jeho zasedání se pravidelně účastní zástupce úřadujícího předsedy OBSE, aby informoval o současných tématech OBSE, která mají vztah k práci skupiny. Toto formalizované uspořádání je zvláště významné v oblasti udržování míru. Skýtá důkaz vzájemného doplňování a průhlednosti, jimiž se vyznačuje vývoj spolupráce při udržování míru, k níž nyní dochází v rámci EAPC a PfP.

Od budapešťského summitu v prosinci 1994 se OBSE účastní široké a komplexní diskuse o všech aspektech bezpečnosti, jejímž cílem je formulovat bezpečnostní koncepci pro 21. století.

V prosinci 1996 nejvyšší představitelé států OBSE ve svém prohlášení z lisabonského summitu o společném uceleném modelu pro Evropu ve 21. století znovu potvrdili, že evropská

bezpečnost vyžaduje nejširší spolupráci a koordinaci mezi zúčastněnými státy a mezi evropskými a transatlantickými organizacemi. Oznámili také svůj záměr posílit spolupráci s ostatními bezpečnostními organizacemi. Aliance v tomto kontextu přispěla k diskusi OBSE o bezpečnostním modelu.

Nejvyšší představitelé států NATO uznali ve své madridské deklaraci o euroatlantické bezpečnosti a spolupráci OBSE za nejúplnější celoevropskou bezpečnostní organizaci. Zdůraznili, jak zásadní roli hraje při zajišťování míru, stability a bezpečnosti v Evropě a podtrhli význam zásad a závazků přijatých OBSE jako základu pro budování komplexních a kooperativních evropských bezpečnostních struktur.

V Madridu vyjádřilo NATO také svoji trvalou podporu jak práci OBSE na společném a uceleném bezpečnostním modelu pro Evropu 21.století, tak úvahám o vypracování Charty evropské bezpečnosti v souladu s rozhodnutími přijatými na lisabonském summitu OBSE v roce 1996.

Společná koncepce rozvoje spolupráce mezi vzájemně se podporujícími institucemi, schválená ministerskou schůzkou OBSE v prosinci 1997 v Kodani, vypočítává zásady a závazky pro rozvoj spolupráce mezi vzájemně se podporujícími organizacemi a institucemi v rámci Platformy bezpečnostní spolupráce. V příslušných organizacích a institucích, jichž jsou členy, se zúčastněné státy zavazují pracovat pro zajištění účasti těchto organizací a institucí v platformě. Jako první soubor praktických kroků k rozvoji spolupráce mezi OBSE a těmito organizacemi a institucemi ukládá společná koncepce pravidelné kontakty včetně schůzek v trvalém rámci dialogu, zvýšené transparentnosti a praktické spolupráce. To si žádá určení styčných zástupců nebo kontaktních míst, vzájemné zastoupení na příslušných schůzkách a další kontakty zaměřené na lepší vzájemné poznání nástrojů prevence konfliktů, jimiž jednotlivé organizace disponují. NATO a OBSE rozvíjejí svoje vztahy na základě společné koncepce.

Na Fóru OBSE pro bezpečnostní spolupráci (FSC) předložily členské státy NATO ve spojení s dalšími zúčastněnými státy řadu závažných návrhů například k otázkám výměny informací o obranném plánování, nešíření zbraní a jejich převodů, vojenské spolupráce a styků, globální výměny vojenských informací a stabilizačních opatření v lokálních krizových situacích. V letech 1993 až 1995 přispěly všechny tyto návrhy k přípravě několika dokumentů, které OBSE přijala. Aliance také vznesla návrhy na aktualizaci opatření k posílení důvěry a bezpečnosti, uvedených ve Vídeňském dokumentu OBSE, což přispělo k dopracování upraveného a vylepšeného znění dokumentu, jež bylo schváleno v prosinci 1994 (Vídeňský dokument 1994).

Okruhy praktické spolupráce

v Bosně a Hercegovině Realizační síly (IFOR) pod vedením NATO a jejich nástupce SFOR úzce spolupracovaly s OBSE na realizaci daytonské mírové dohody. IFOR podporoval OBSE při přípravách zářijových voleb v roce 1996 a poskytl zabezpečení a logistickou podporu i během voleb samotných, které proběhly bez většího incidentu. SFOR poskytl OBSE obdobnou podporu při přípravě a konání obecních voleb v roce 1997.

IFOR i SFOR podporovaly OBSE i dalšími praktickými způsoby v rámci plnění článku II

(opatření k posílení důvěry a bezpečnosti) a článku IV (subregionální dohody o omezení zbraní) daytonské dohody. IFOR i SFOR pomohly OBSE poskytnutím údajů o soustředění zbraní. SFOR také poskytl logistickou podporu při vlastním omezení zbraní, například přepravou těžkých zbraní ze shromaždišť na místa likvidace.

Přestože role OBSE, Atlantické aliance a ostatních mezivládních organizací podílejících se na širším euroatlantickém bezpečnostním rámci zůstávají značně rozdílné, praktická spolupráce a vzájemná podpora mezi nimi je stále nezbytnější. Na následujících stránkách jsou uvedeny další příklady této provázanosti.

Další informace o OBSE lze získat ze Sekretariátu OBSE, Kärntner Ring 5-7, 1010 Vídeň, Rakousko, tel. 43/1 514 360, fax 43/1 514 36 96. Sekretariát udržuje také kancelář v Praze: Sekretariát OBSE, Rytířská 31, 110 00 Praha 1 (<http://www.osceprag.cz>. E-mail: webmaster@osceprag.cz).

EVROPSKÁ UNIE (EU)

Evropská unie vznikla na základě Římské smlouvy, kterou 25.března 1957 podepsaly Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko. V roce 1973 se k nim připojilo Dánsko, Irsko a Spojené království, v roce 1981 Řecko, v roce 1986 Portugalsko a Španělsko a v roce 1995 Rakousko, Finsko a Švédsko. Jednání o přistoupení úspěšně dokončilo také Norsko, avšak v referendu koneném 27-28.listopadu 1994 se 52,5% norských voličů vyjádřilo proti členství v Evropské unii. Přihlášky k členství v EU podaly také Turecko a Kypr, jakož i deset přidružených států střední Evropy (Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko).

Na zasedání Evropské rady v Maastrichtu 9-10.prosince 1991 přijali nejvyšší představitelé států a vlád Smlouvu o politické unii a Smlouvu o hospodářské a měnové unii, jež spolu tvoří Smlouvu o Evropské unii. Tato smlouva vstoupila v platnost po ratifikaci všemi stranami dne 1.listopadu 1993.

16-17.června 1997 v Amsterdamu se nejvyšší představitelé zemí EU dohodli na několika změnách Maastrichtské smlouvy, které ovlivní budoucí Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU. Bylo dohodnuto, že

- generální tajemník Evropské rady se ujme povinností vysokého představitele společné zahraniční a bezpečnostní politiky;
- pod jeho vedením bude zřízena Jednotka koncepčního plánování a včasné výstrahy;
- do roka od vstupu Amsterdamské smlouvy v platnost sjedná EU se ZEU podmínky pro jejich rozšířenou spolupráci;
- do upravené smlouvy (článek J.7) budou zařazeny humanitární a záchranné akce, operace

udržování míru a úkoly bojových jednotek při zvládání krizí včetně vynucování míru (takzvané ☐petersberské mise☐ ZEU: viz Kapitola 3).

V kontextu společné zahraniční a bezpečnostní politiky byly dále rozpracovány podmínky možného rozhodování kvalifikovanou většinou hlasů. Podle nového znění smlouvy bude Evropská rada rozhodovat o společných strategiích Evropské unie v oblastech, v nichž mají členské státy důležité společné zájmy. Evropská rada je bude realizovat, a to podniknutím společných akcí a přijetím společných stanovisek. Tato rozhodnutí budou učiněna kvalifikovanou většinou, smlouva však nabízí členským státům ustanovení o stanovisku ☐konstruktivní abstinence☐. To bude znamenat, že dotyčný členský stát se rozhodl nepodílet se na rozhodnutí, nebrání však kroku ostatních členských států. Pokud však jsou v sázce důležité otázky národní politiky, členský stát se může rozhodnout blokovat hlasování kvalifikovanou většinou a ponechat otevřenou možnost odvolání jiných členských států k Evropské radě.

Úloha Evropské unie v mezinárodních vztazích jde daleko za rámec stanovisek a kroků přijímaných v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky. EU je největší účastník světového obchodu. Je jedním z největších poskytovatelů pomoci rozvojovým zemím, jedním z největších finančních přispěvatelů v kontextu Středního východu a největším finančním přispěvatelem k mezinárodním snahám o položení základů pro trvalý mír v bývalé Jugoslávii. Mnohé další zavedené programy EU, například společná zemědělská politika nebo politika rybolovu, mají také významnou dimenzi navenek. Úloha unie ve vnějších vztazích bude dále posílena po vytvoření Evropské hospodářské a měnové unie a zavedení společné měny.

Velký význam je proto přikládán tomu, aby společná zahraniční a bezpečnostní politika unie byla v souladu se všemi jejími ostatními strategiemi zaměřenými navenek. Rada ministrů a Evropská komise, každá ve svém okruhu působnosti, mají za úkol dbát na to, aby činnosti unie navenek byly jako celek v souladu s jejími vnějšími vztahy, bezpečností, hospodářskou a rozvojovou politikou.

Tento přístup je příznačný pro vývoj politiky rozšíření EU, předvstupní strategii EU ve vztahu ke střeoevropským uchazečským zemím, vztahy mezi EU a Ruskem a vztahy EU se středomořskými zeměmi. Základy budoucího středomořského politického i hospodářského partnerství byly položeny na konferenci v Barceloně v listopadu 1995 (viz Kapitola 4).

Obdobně byly přítomny jak politické, tak hospodářské prvky, když byl zahájen dialog mezi EU a Asií na schůzce nejvyšších představitelů patnácti evropských a desíti asijských států v březnu 1996 v Bangkoku. Při poslední průběžné revizi Konvence z Lomé mezi EU a africkými, karibskými a tichomořskými zeměmi byly rovněž posíleny politické prvky konvence. Evropská unie udržuje také úzkou spolupráci s latinskoamerickými státy (např. v rámci skupiny EU-Rio nebo se zeměmi Mercosur). Navíc udržuje unie nepřetržitý dialog o politických a hospodářských otázkách společného zájmu a vede přímá jednání o obchodu a investicích se Spojenými státy v rámci Všeobecné dohody o obchodu a clech (GATT) a v rámci Evropsko-amerického plánu akcí.

Od vypuknutí .konfliktu v bývalé Jugoslávii a rozpadu této federace se Evropská unie zapojuje do úsilí o nastolení míru v regionu a o zajištění humanitární pomoci válkou postiženému obyvatelstvu. Londýnská konference o Jugoslávii konaná v srpnu 1992 pod společným předsednictvím generálního tajemníka OSN a předsedy vlády Spojeného království

(tehdy zároveň předsedy Evropské rady) znamenala nové východisko pro EU na poli zahraniční politiky. Byla to první společná mezinárodní akce EU a OSN. Nový evropský vyslanec v Bosně Carlos Westendorp (Španělsko) byl jmenován v květnu 1997 po rezignaci svého předchůdce Carla Bildta, bývalého předsedy vlády Švédska. Jako vysoký představitel jmenovaný konferencí o Jugoslávii odpovídá velvyslanec Westendorp za realizaci civilních bodů bosenské mírové dohody.

Struktura Evropské unie

Evropská unie spočívá na třech pilířích:

- Evropské společenství, právní rámec společné politiky vůči jednotnému trhu, mezinárodnímu obchodu, rozvojové pomoci, měnové politice, zemědělství, rybolovu, životnímu prostředí, regionálnímu rozvoji, energetice atd.;
- společná zahraniční a bezpečnostní politika;
- spravedlnost a vníro, což je okruh spolupráce uvnitř unie např. ve věcech trestního práva, imigrace a asylové politiky, pohraniční kontroly, obchodu s drogami, policejní spolupráce a výměny informací.

Všechny tyto tři hlavní složky Evropské unie se řídí zčásti souborem základních cílů a základních zásad a zčásti jednotným institucionálním rámcem.

Hlavním a prvořadým vnitřním posláním Evropské unie je podpora hospodářského a sociálního pokroku, zejména vytvářením prostoru bez hranic, podporou hospodářské a sociální soudržnosti a vytvářením hospodářské a měnové unie včetně jednotné měny. Navenek je hlavním posláním unie prosazovat její identitu na mezinárodní scéně, zejména společnou zahraniční a bezpečnostní politikou včetně vytváření společné obranné politiky. Ústřední principy, jimiž se unie řídí, jsou respektování národní identity, demokracie a základních lidských práv.

Pokud jde o jednotný institucionální rámec unie, jejími pěti hlavními institucemi jsou

- Komise, která odpovídá za přípravu a navrhování komunitární legislativy a politiky a také za dohled na uplatňování této legislativy. Navíc působí komise jako strážce evropského komunitárního práva a může předkládat případy soudnímu dvoru Evropské unie. Komise je výkonným orgánem unie; sestává z dvaceti komisařů navrhovaných členskými státy a jmenovaných na pětileté funkční období. Maastrichtskou smlouvou se komise stala plnoprávným partnerem sdílejícím právo iniciativy v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky;
- Rada ministrů, která jedná na základě návrhů komise a je hlavním rozhodovacím orgánem unie. Pravomoc rady se vztahuje na všechny tři pilíře unie. Rada se skládá z ministrů vlád členských států. Ministerská zasedání připravují stálí zástupci členských států;
- Evropský parlament, který má v současnosti 626 členů. Do roku 1979 poslance Evropského parlamentu jmenovaly ze svého středu národní zákonodárné sbory. Přímé volby do Evropského parlamentu se konaly poprvé v červnu 1979. Nejdůležitější pravomoci Evropského parlamentu spadají do tří kategorií. Za prvé je to zákonodárná

moc, v níž byl vliv parlamentu rozšířen na úpravy a schvalování legislativy navrhované komisí. Parlament se také nyní dělí s radou o rozhodovací pravomoc v mnoha oblastech. Za druhé je to rozpočtová pravomoc, totiž parlament každoročně schvaluje rozpočet unie. Za třetí jde o dohled nad výkonnou složkou unie formou jmenování předsedy a členů komise. Evropský parlament může inperpelovat jednotlivé komisaře a může dokonce odvolat samu komisi. Evropští občané mají vůči parlamentu individuální i skupinové petiční právo. K vyšetřování stížností občanů na správní nedostatky byl jmenován ombudsman;

- Soudní dvůr, který je konečným arbitrem v komunitárním právu. Jeho soudci (po jednom z každého členského státu a z nich jeden je jmenován předsedou) řeší spory o výkladu a uplatnění komunitárního práva a mají pravomoc rušit rozhodnutí, jež uznají za porušení smluv zakládajících společenství. Jejich výroky jsou závazné pro komisi, orgány členských států, podniky i jednotlivce;
- Účetní dvůr uzavírá seznam hlavních institucí Evropské unie. Jeho úkolem je dohlížet na finanční aspekty společenství, zabránit neoprávněnému vynakládání peněžních prostředků a upozorňovat na případy podvodů.

Vedle těchto institucí a jejich stálých struktur se nejméně dvakrát do roka schází Evropská rada, složená z hlav států a předsedů vlád členských zemí, aby určila obecné politické zaměření dalšího vývoje unie.

Před Maastrichtskou smlouvou bylo nejvýznamnějším úspěchem unie vytvoření jednotného evropského trhu v roce 1986 (Jednotný evropský akt). Akt vstoupil v platnost počátkem roku 1993. Jeho účelem je umožnit volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob na území všech členských států unie.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie (CFSP)

Rámec politického vývoje unie v sedmdesátých a osmdesátých letech byl formálně označován jako Evropská politická spolupráce neboli □EPC□. Zahájení společné zahraniční a bezpečnostní politiky (CFSP) v rámci Smlouvy o Evropské unii, která vstoupila v platnost v roce 1993, znamenalo velký a kvalitativní skok vpřed. Hlavní cíle CFSP, jak je uvádí smlouva, jsou.

- chránit společné hodnoty, základní zájmy a nezávislost unie;
- všemožně posilovat bezpečnost unie a jejích členských států;
- chránit mír a posilovat mezinárodní bezpečnost;
- podporovat mezinárodní spolupráci a
- rozvíjet a upevňovat demokracii, právní stát a respektování lidských práv a základních svobod.

Rozhodovací postupy EU v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky jsou v zásadě mezivládní. Evropská rada určuje obecné směrnice CFSP a s výjimkou určitých rozhodnutí o provedení společných kroků, popsanych výše v této kapitole, jsou všechna následující rozhodnutí přijímána Radou ministrů jednomyslně.

Jako součást nepřetržitého procesu tvorby účinné CFSP zavedla EU postup jmenování zvláštních vyslanců k výkonu specifických úkolů pro unii. Tento postup byl využit například při jmenování zvláštních vyslanců EU do Bosny, do oblasti Velkých jezer v Africe a na Střední východ.

CFSP je zamýšlena jako ucelená, pokrývající všechny oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky. Ve Smlouvě o Evropské unii, právě tak jako v souvisejícím prohlášení členských států Západoevropské unie (ZEU) je stanoveno, že se ZEU má stát nedílnou součástí vývoje unie a že EU má mít možnost žádat od ZEU rozpracování a uskutečnění rozhodnutí a kroků CFSP s obrannými souvislostmi. Pro zajištění soudržnosti mezi EU, ZEU a NATO byli členové Evropské unie vyzváni, aby přistoupili k ZEU nebo se v ní stali pozorovateli, a další evropští členové NATO byli vyzváni, aby se stali přidruženými členy ZEU.

Na závěr Mezivládní konference EU, která se konala v letech 1996 a 1997, uzavřeli nejvyšší představitelé států a vlád Amsterdamskou smlouvu (17.července 1997). Důsledky Amsterdamské smlouvy pro budoucí společnou zahraniční a bezpečnostní politiku unie a pro vztahy mezi EU a ZEU jsou popsány v následujícím oddíle o ZEU.

Další informace lze získat z kanceláří různých výše uvedených institucí Evropské unie, z regionálních informačních kanceláří Evropské unie a z Evropské komise.

The European Commission
73 rue Archimède
1040 Brussels
Belgium
Tel.: 32 2 295 38 44
Fax: 32 2 295 01 66
Web site: <http://www.europa.eu.int>

ZÁPADOEVROPSKÁ UNIE (ZEU)

Západoevropská unie existuje od roku 1954 a dnes ji tvoří deset evropských zemí: Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Spojené království a Španělsko. Má radu a sekretariát, původně se sídlem v Londýně, od ledna 1993 v Bruselu, a parlamentní shromáždění v Paříži. ZEU má svůj původ v Bruselské smlouvě o hospodářské, sociální a kulturní spolupráci a kolektivní sebeobraně z roku 1948, kterou podepsaly Belgie, Francie, Lucembursko, Nizozemsko a Spojené království. S podpisem Severoatlantické smlouvy v roce 1949 byl výkon vojenských závazků Organizace Bruselské smlouvy neboli Západní unie převeden na Severoatlantickou alianci. Na základě pařížských dohod z roku 1954 přistoupily k Bruselské smlouvě Spolková republika Německo a Itálie a organizace byla přejmenována na Západoevropskou unii. Její další existence souvisela s plněním povinností a úkolů uložených jí Pařížskými dohodami.

Západoevropská unie byla oživena v roce 1984 se záměrem vytvořit □společnou evropskou obrannou identitu□ cestou spolupráce jejích členů v bezpečnostní oblasti a posilování evropského pilíře Severoatlantické aliance.

V srpnu 1987, v době iránsko-irácké války, se sešli v Haagu experti Západoevropské unie, aby zvážili společnou akci v Perském zálivu k zajištění svobodné plavby po ropných trasách regionu; v listopadu 1987 se země ZEU sešly znovu, aby koordinovaly svoji vojenskou přítomnost v zálivu po útocích na plavidla v této oblasti.

Na schůzce v Haagu v říjnu 1987 přijala Ministerská rada Západoevropské unie, sestávající z ministrů zahraničí a obrany členských zemí, Platformu evropských bezpečnostních zájmů, v níž potvrdila svoje odhodlání posílit evropský pilíř NATO a dát integrované Evropě bezpečnostní a obranný rozměr. Platforma definovala vztahy ZEU k NATO a dalším organizacím a také rozšíření ZEU a podmínky pro další rozvoj její úlohy fóra pro pravidelnou diskusi o obranných a bezpečnostních otázkách evropského významu.

Na základě rozhodnutí z roku 1987 usnadnit rozšíření ZEU se v roce 1990 po ratifikaci smlouvy o přistoupení, podepsané v listopadu 1988, staly členy Západoevropské unie Portugalsko a Španělsko. Další krok byl učiněn v listopadu 1989, kdy rada rozhodla založit Ústav bezpečnostních studií se sídlem v Paříži, jehož úkolem je pomáhat při rozvoji evropské bezpečnostní identity a realizaci Haagské platformy.

Na zasedání v Maastrichtu 9-10. prosince 1991 přijala Evropská rada řadu rozhodnutí o společné zahraniční a bezpečnostní politice Evropské unie a členské státy Západoevropské unie se vyjádřily k úloze ZEU a jejím vztahům s Evropskou unií a Atlantickou aliancí (to je obsahem Maastrichtských deklarací). Tato rozhodnutí uvítala Severoatlantická rada na svém ministerském zasedání 19. prosince 1991. Rozhodnutí obsahovala výzvu členům Evropské unie k přistoupení k ZEU nebo k přijetí statutu pozorovatelů a pozvání evropským členským státům NATO k přidruženému členství, dohodu o poslání ZEU budovat organizaci postupně jako obrannou složku Evropské unie a rozpracovávat a uskutečňovat rozhodnutí a kroky Evropské unie s obrannými souvislostmi, potvrzení záměru ZEU jednat v souladu s postoji zaujatými v Alianci, posílení operační role ZEU a přemístění rady a sekretariátu ZEU z Londýna do Bruselu. Zvážena byla také řada dalších návrhů včetně nové role ZEU ve výzbrojní spolupráci.

19. června 1992 se poblíž Bonnu sešli ministři zahraničí a obrany členských států ZEU, aby dále posílili roli ZEU a vydali Petersberské prohlášení. Na základě rozhodnutí přijatých v Maastrichtu určilo toto prohlášení směr budoucího vývoje organizace. Členské státy ZEU vyhlásily svoji připravenost poskytnout vojenské jednotky z celého spektra svých konvenčních ozbrojených sil pro vojenské úkoly pod vedením ZEU. Tyto takvané Petersberské mise představovaly humanitární a záchranné operace, udržování míru a úkoly bojových jednotek v krizových situacích včetně vynucování míru. V Petersberském prohlášení se členové ZEU zavázali k podpoře prevence konfliktů a mírových operací ve spolupráci s KBSE a s Radou bezpečnosti OSN.

K prvnímu uplatnění ustanovení Maastrichtské smlouvy ve vztahu k ZEU (Článek J.4.2 Smlouvy o Evropské unii) došlo v listopadu 1996. Rada Evropské unie tehdy přijala rozhodnutí požádat ZEU, aby naléhavě posoudila možnosti přispět k humanitárním snahám EU o pomoc uprchlíkům a vyhnancům v okolí Velkých jezer v Africe. ZEU a EU také spolupracovaly při plánování evakuačních operací, podpoře afrických mírových operací a při odminování.

Ustanovení přijatá podle Maastrichtské smlouvy byla posléze přezkoumána na

mezivládní konferenci (IGC) v letech 1996-97. Na svém ministerském zasedání v Madridu v roce 1995 se ZEU dohodla na konkrétním příspěvku ZEU Mezivládní konferenci EU 1996". Tento dokument zhodnotil vývoj organizace od Maastrichtu, navrhl několik možností budoucích vztahů EU a ZEU a vyjmenoval řadu dohodnutých zásad a směrnic pro pomoc IGC v evropských obranných otázkách. ZEU jej formálně předložila Radě Evropské unie.

Výsledkem Mezivládní konference 16-17.června 1997 v Amsterdamu byla dohoda nejvyšších představitelů států a vlád EU o úpravách Maastrichtské smlouvy s důsledky pro budoucí společnou zahraniční a bezpečnostní politiku unie a pro vztahy EU s WEU. Konkrétně byly do Amsterdamské smlouvy včleněny petersberské mise, jak je definovala ZEU na svém ministerském zasedání v červnu 1992.

Amsterdamská smlouva prohlašuje ZEU za nedílnou součást rozvoje Evropské unie, jež jí skýtá přístup k operačnímu potenciálu, zejména v souvislosti s petersberskými misemi. ZEU má podpořit EU při formulaci obranných stránek společné zahraniční a bezpečnostní politiky, a EU by zase měla budovat užší institucionální vztahy se ZEU s výhledem na možnou integraci ZEU do EU, rozhodne-li tak Evropská rada. Amsterdamská smlouva také praví, že Unie využije ZEU k rozpracování a uskutečnění rozhodnutí a kroků Unie s obrannými souvislostmi. Evropská rada má pravomoc stanovit směrnice ve vztahu k ZEU v těch věcech, pro něž EU chce ZEU využít. V takových případech jsou všechny státy EU včetně těch, které nejsou plnými členy ZEU, oprávněny plně se podílet na těchto úkolech. Stejně tak Rada EU v dohodě s institucemi ZEU přijme nezbytná praktická opatření, aby umožnila všem členským státům EU přispět tak, aby se plně a rovnoprávně podílely na plánování a rozhodování v ZEU.

Protokol k článku 17 Amsterdamské smlouvy praví, že EU společně se ZEU připraví mechanismus rozšíření vzájemné spolupráce během roku od vstupu smlouvy v platnost. ZEU ve svém Prohlášení o úloze Západoevropské unie a jejích vztazích s Evropskou unií a Atlantickou aliancí, přijatém ministry ZEU 22.července 1997, vzala na vědomí ty části Amsterdamské smlouvy, jež se týkají ZEU. V prohlášení ZEU také vyložila, jak chápe svoji roli a vztahy s Evropskou unií a s Atlantickou aliancí. V úvodu konstatuje, že ZEU je nedílnou součástí vývoje Evropské unie, jež jí skýtá přístup k operačnímu potenciálu, zejména v souvislosti s petersberskými misemi, a zásadním prvkem vývoje ESDI v rámci Aliance v souladu s Pařížskou deklarací a rozhodnutími, jež přijali ministři NATO v červnu 1996 v Berlíně.

Od Amsterdamu a prohlášení ZEU z 22.července 1997 byly v rozvoji vztahů ZEU a EU učiněny další kroky. V září 1997 zavedla Rada ZEU opatření k co největšímu sladění šestiměsíčních předsednictví, v nichž se jak v ZEU, tak v EU po řadě střídají jednotlivé členské země. Na svém zasedání v listopadu 1997 v Erfurtu potvrdili ministři rozhodnutí posílit operační roli pozorovatelských zemí ZEU v souladu s ustanoveními článku 17.3 Amsterdamské smlouvy. Tato ujednání, jež mají usnadnit spolupráci EU a ZEU při zvládání krizí, začnou platit po vstupu Amsterdamské smlouvy v platnost.

Od roku 1991 vytvořila ZEU rámec, v němž se k jejím činnostem připojuje rostoucí počet evropských zemí. V druhém maastrichtském prohlášení ZEU v roce 1991 přizvala ZEU členské státy EU, aby přistoupily k ZEU za podmínek, jež měly být sjednány v souladu s článkem XI upravené Bruselské smlouvy, nebo aby se staly pozorovateli. Zároveň byly jiné evropské členské

státy NATO vyzvány, aby se staly přidruženými členy ZEU způsobem, který umožní plnou účast v činnostech ZEU. Petersberské prohlášení definovalo práva a povinnosti těchto států, jež jsou členy Evropské unie i NATO, jako budoucích členů, pozorovatelů nebo přidružených členů. Na římské ministerské schůzce 20. listopadu 1992 se členové ZEU dohodli na rozšíření a přizvali Řecko, aby se po parlamentní ratifikaci stalo desátým členem unie. Formálně Řecko přistoupilo v roce 1995. Islandu, Norsku a Turecku jako členským státům NATO bylo uděleno přidružené členství a Dánsko a Irsko jako členové Evropské unie se staly pozorovateli. Po svém přistoupení k Evropské unii 1. ledna 1995 a po ukončení parlamentních procedur se pozorovateli ZEU staly také Rakousko, Finsko a Švédsko.

9. května 1994 vydala Rada ministrů ZEU na svém zasedání v Lucemburku „Kirchsberskou deklaraci“, v níž udělila devíti zemím střední a východní Evropy, které podepsaly s EU dohodu o přidružení, statut „přidružených partnerů“⁵ (na rozdíl od přidruženého členství Islandu, Norska a Turecka). Desátým přidruženým partnerem se v roce 1996 stalo Slovinsko.

Kirchsberská schůzka tak vytvořila současný systém měnitelné geometrie s třemi různými úrovněmi členství a s postavením pozorovatele. Západoevropská unie tak zahrnuje tyto kategorie členství a přidružení:

- členové (všechny členské státy ZEU jsou také členy jak NATO, tak EU);
- přidružení členové (NATO, ne však EU);
- přidružení partneři (ani NATO, ani EU);
- pozorovatelé (buď členové NATO, nebo EU nebo obojí).

Navíc k rozhodnutím přijatým v Maastrichtu a v Petersbergu byly učiněny kroky k rozvoji operačních schopností ZEU s cílem poskytnout organizaci nezbytné nástroje k výkonu petersberských misí. V této souvislosti byla zřízena Plánovací buňka ZEU, podléhající Radě ZEU, pro plánování možných operací ZEU a pro vytvoření a průběžnou aktualizaci seznamu sil podléhajících ZEU (Forces Answerable to WEU, FAWEU). ZEU nemá žádné vlastní stálé síly nebo struktury velení. K plnění jejích různých možných úkolů jí mohou tyto vojenské jednotky a velitelské struktury přidělit členské a přidružené státy ZEU. V tom jsou zahrnuty jak národní jednotky, tak několik mnohonárodních sborů jako např. Eurocorps, Mnohonárodní divize Střed, obojživelné síly Spojeného království a Nizozemska, Eurofor a Euromarfor, velitelství Prvního Německo-nizozemského sboru a Španělsko-italské obojživelné síly⁶.

⁵ Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko.

⁶ Eurocorps: Belgie, Francie, Lucembursko, Německo, Španělsko. Mnohonárodní divize Střed (MND(C)) je součástí sil reakce, jimiž disponuje vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě v rámci integrované vojenské struktury NATO. Eurofor (síly rychlého nasazení) a Euromarfor (námořní síly) obsahují síly Francie, Itálie, Portugalska a Španělska.

K dalším opatřením pro rozvoj operačních schopností ZEU patří zřízení satelitního střediska v Torrejónu (Španělsko) v dubnu 1993 pro interpretaci a analýzu satelitních dat pro ověřování dohody o omezení zbrojení, sledování a zvládání krizí v rámci operací ZEU, vytvoření situačního střediska (které začalo fungovat v červnu 1996) ke sledování krizových oblastí označených Radou ZEU a postupu operací ZEU, a vytvoření Výboru vojenských delegátů a reorganizace vojenské struktury štábu ZEU v roce 1998 v souladu s rozhodnutími, která přijali ministři ZEU na svých schůzkách v Paříži a Erfurtu v květnu a listopadu 1997.

Spolupráce mezi Západoveropskou unií a NATO je základem procesu opětné aktivace ZEU a stává se postupně stále intenzivnější a častější. 21.května 1992 konala Rada Západoevropské unie formálně svoje první společné zasedání se Severoatlantickou radou v sídle NATO. Generální tajemník ZEU se nyní pravidelně účastní ministerských zasedání Severoatlantické rady a generální tajemník NATO je zván na ministerské schůzky ZEU. Severoatlantická rada a Rada ZEU se scházejí čtyřikrát do roka s možností dalších schůzek podle potřeby. Mezi NATO a ZEU byla uzavřena bezpečnostní dohoda umožňující výměnu utajovaných informací. K dalším příkladům zesílené spolupráce patří přístup ZEU k integrovanému spojovacímu systému NATO na základě Memoranda o dorozumění NATO-ZEU a pravidelné konzultace mezi sekretariáty a vojenskými štáby obou organizací.

Další důležitý krok vpřed k užší spolupráci mezi NATO a ZEU byl učiněn během summitu NATO v Bruselu v lednu 1994. Šestnáct členských států Aliance dalo svoji plnou podporu rozvoji evropské bezpečnostní a obranné identity, jež posílí evropský pilíř Aliance a zároveň zpevní transatlantické spojení a umožní evropským spojencům převzít větší odpovědnost za svoji společnou bezpečnost a obranu. Vyjádřili svoji podporu posílení tohoto evropského pilíře prostřednictvím Západoevropské unie, která je budována jako obranná složka Evropské unie. Aby nedocházelo ke zdvojování potenciálu, souhlasilo NATO s poskytnutím svých kolektivních prostředků k dispozici na základě konzultací v Severoatlantické radě □pro operace ZEU podniknuté evropskými spojenci při uskutečňování své společné zahraniční a bezpečnostní politiky□. Navíc nejvyšší představitelé schválili koncepci mnohonárodních úkolových seskupení sil (CJTF) jako prostředku umožňujícího mimořádné operace. Rozhodli, že koncepce má být uskutečněna tak, aby skýtala oddělitelné, ne však oddělené vojenské potenciály, použitelné jak pro NATO, tak pro ZEU, odpovídající evropským potřebám a přispívající k bezpečnosti Aliance. Zároveň znovu potvrdili, že Aliance je základní fórum pro vzájemné konzultace jejích členů a místo pro politickou dohodu o věcech, které se dotýkají bezpečnostních a obranných závazků spojenců podle Washingtonské smlouvy.

Na svých schůzkách v červnu 1996 rozhodli ministři zahraničí a obrany, že evropská bezpečnostní a obranná identita má být budována v rámci NATO jako jedna ze základních součástí vnitřní adaptace NATO. To umožní evropským spojencům podílet se soudržnějším a účinnějším způsobem na úkolech a činnostech Aliance a dát tak výraz svému podílu na odpovědnosti, jednat v souladu s vlastními potřebami a upevňovat transatlantické partnerství. Při plném využití koncepce CJTF bude tato identita založena na zdravých vojenských zásadách, bude mít oporu v náležitém vojenském plánování a dovolí vytvářet vojensky soudržné a účinné síly, schopné operací pod politickým a strategickým vedením ZEU. Na summitu v Madridu v červenci 1997 uvítali nejvyšší představitelé států NATO významné kroky učiněné při vytváření

evropské bezpečnostní a obranné identity v rámci Aliance, čímž se naplňují závažná politická rozhodnutí ministrů zahraničí a obrany z června 1996, a uložili stálému zasedání Severoatlantické rady urychleně dokončit svůj úkol ve spolupráci se ZEU. Budování ESDI v rámci NATO je podrobněji popsáno v Kapitole 3.

ZEU přispěla také ke snahám mezinárodního společenství v souvislosti s krizemi v Jugoslávii a Albánii, a to jak vlastními operacemi ZEU, tak společnou operací s NATO na podporu úsilí OSN o ukončení konfliktu v bývalé Jugoslávii.

V červenci 1992 se členské státy ZEU rozhodly poskytnout své námořní síly pro kontrolu dodržování rezolucí Rady bezpečnosti OSN proti Federativní republice Jugoslávii (Srbsku a Černé Hoře) na Jadranu. Podobná opatření přijala také ministerská schůzka Severoatlantické rady, konaná v koordinaci se ZEU při příležitosti summitu OBSE 10.července 1992 v Helsinkách.

Na společném zasedání 8.června 1993 schválily Severoatlantická rada a Rada Západoevropské unie koncepci kombinovaných operací NATO a ZEU k vynucování embarga pod záštitou obou organizací. Do čela kombinovaných úkolových sil NATO a ZEU na Jadranu byl jmenován jediný velitel. Provedení této operace je popsáno podrobněji v Kapitole 5.

5.dubna 1993 rozhodla Rada ministrů ZEU o poskytnutí pomoci Bulharsku, Maďarsku a Rumunsku v jejich snahách o vynucení embarga OSN na Dunaji. Pomoc měla podobu civilní policejní a celní operace, koordinované s dalšími organizacemi, zejména s EU a KBSE. Po ukončení sankcí OSN byla jadranská i dunajská operace skončena.

Vysláním policejního kontingentu odpověděla ZEU počátkem července 1994 na žádost o poskytnutí podpory správě EU, která byla zřizována v Mostaru. Úkolem policejního kontingentu ZEU bylo pomoci muslimské a chorvatské straně v Mostaru při vytváření jednotné městské policie. Po ukončení mandátu správy EU v červenci 1996 byl jmenován do konce roku zvláštní vyslanec EU. Policejní kontingent ZEU nadále poskytoval pomoc až do 15.října, kdy vyslanec předal výkonné pravomoci místním orgánům.

V roce 1997 rozhodla ZEU v souvislosti s albánskou krizí o rozmístění Mnohonárodního poradního policejního útvaru (Multinational Advisory Police Element, MAPE) k doplnění činnosti Mnohonárodních ochranných sil, které vytvořilo a rozmístilo několik evropských zemí z pověření Rady bezpečnosti OSN (rezoluce č. 1101). Úkolem MAPE, první operace ZEU řízené Radou ZEU s podporou sekretariátu a plánovací buňky ZEU, je poskytovat albánským policejním orgánům potřebné informace a poradenství o vhodných formách policejní ochrany a obnovení pořádku, jakož i o jejich povinnostech ve volebním procesu. Rozmísťování započalo v květnu 1997, přičemž k operaci přispěli členové, přidružení členové, pozorovatelé i přidružení partneři ZEU. V odpověď na žádosti albánské vlády byl poté mandát MAPE prodloužen v září 1997 a znovu v dubnu 1998, v tomto případě s podmínkou zhodnocení v půli období, t.j. v říjnu 1998.

ZEU udržuje vztahy s řadou dalších zemí a regionů. Dialog s Ruskem umožňuje politické konzultace a praktickou spolupráci ve věcech společného zájmu. Příkladem praktické spolupráce je dodávka ruských zobrazení do satelitního střediska ZEU. ZEU také rozvíjí dialog s Ukrajinou na základě společného komuniké ZEU a Ukrajiny ze září 1996. ZEU také udržuje

dialog se šesti nečlenskými středomořskými zeměmi (Alžírsko, Egypt, Izrael, Maroko, Mauretánie a Tunisko). Má tak možnost informovat tyto země o činnostech ZEU a vyměňovat si názory na věci společného zájmu, například zkušenosti z mírových operací. V souvislosti se snahami mezinárodního společenství se ZEU také zapojuje do pomoci africkým zemím při budování funkčního potenciálu udržování míru.

Další informace o Západoevropské unii lze získat na těchto adresách:

Western European Union
Secretariat-General
4 rue de la Régence
Brussels, Belgium
Tel. 32 2 500 44 55
Fax 32 2 511 35 19 75775
E-Mail:

ueo.presse@skynet.be
Web site: <http://www.weu.int>

WEU Institute for Security Studies
43 Avenue du Président Wilson
75775 Paris Cedex 16
France
100315.240@compuserve.com
Web site:
<http://www.weu.int/assembly>

WEU Satellite Centre
Avenida de Cadiz - Edificio 457
288 Torrejon de Ardoz
Madrid, España
Tel: 34 1 677 79 99
Fax: 34 1 677 72 28

Tel: 33 1 53 67 22 00
Fax: 33 1 47 20 81 78
E-Mail: weu.iss@csi.com
Web site: <http://www.weu.int/institut>

Western European Union Assembly
43 Avenue du Président Wilson
Paris Cedex 16
France
Tél.: 33 1 53 67 22 00
Fax: 33 1 47 20 45 43
E-mail:

RADA EVROPY

Rada Evropy byla založena 5.května 1949 □ pro dosažení větší jednoty mezi jejími členy k zabezpečení a uskutečnění ideálů a zásad, které jsou jejich společným dědictvím, a k usnadnění hospodářského a politického pokroku⁷. Hlavním posláním rady je pěstovat základní zásady lidských práv, pluralistické demokracie a právního státu a zlepšovat kvalitu života evropských občanů.

⁷

Stanovy Rady Evropy, Kapitola 1, čl. 1.

Rada Evropy má 40 členských států. Nejnovějšími členy jsou Maďarsko (1990), Polsko (1991), Bulharsko (1992), Estonsko, Litva, Slovinsko, Česká republika, Slovensko a Rumunsko (1993), Andorra (1994), Lotyšsko, Moldova, bývalá jugoslávská republika Makedonie⁸ Ukrajina (1995), Rusko a Chorvatsko (1996).

Rada se skládá v Výboru ministrů, v němž státy přijímají rozhodnutí o společných krocích, 286členného Parlamentního shromáždění, jež předkládá návrhy na nové činnosti a v obecnějším smyslu slouží jako parlamentní fórum. Některé z činností Rady Evropy jsou otevřeny i nečlenským státům. Arménie, Ázerbajdžán, Bělorusko⁹, Bosna a Hercegovina a Gruzie mají zvláštní statut hostů Parlamentního shromáždění; Svátá stolice, Spojené státy, Kanada a Japonsko mají statut pozorovatelů u Výboru ministrů Rady.

Rada uzavřela zhruba 165 mezivládních úmluv a dohod; k nejdůležitějším z nich patří Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropská kulturní úmluva a Evropská sociální charta. Na svém summitu ve Vídni v roce 1993 zdůraznila Rada Evropy svůj příspěvek demokratické bezpečnosti v Evropě. Pojem demokratické bezpečnosti má dva aspekty: za prvé kategorický požadavek pluralitní a parlamentní demokracie, nedělitelnosti a univerzálnosti lidských práv, právního státu a společného kulturního dědictví, jež obohacuje jeho diverzita, jako základních předpokladů bezpečnosti; za druhé silný důraz na evropskou spolupráci na základě těchto hodnot jakožto metodu budování sítě důvěry po celém kontinentu, jež mohou zabránit konfliktům a zároveň pomohou hledat řešení společných problémů. Podpora demokratické bezpečnosti pomáhá plnit povinnost postavit se širokému rejstříku bezpečnostních rizik v Evropě. Vedle zmenšení rizika návratu k totalitní vládě odpovídá na výzvy plynoucí z případů vážného a masového porušování základních svobod a lidských práv včetně diskriminace části obyvatelstva, závažnějších nedostatků ve strukturách právního státu, agresivního nacionalismu, rasismu a netolerance, jakož i etnických napětí a konfliktů, terorismu a organizovaného zločinu a sociální dezintegrace, protikladů a napětí na lokální i regionální úrovni.

Rada Evropy se sešla 10-11.října 1997 na svém druhém summitu ve Štrasburku, kde přijala plán akcí pro hlavní úkoly rady v období do jejího 50.výročí v květnu 1999 a dále. Plán akcí se dotýká otázek demokracie a lidských práv, sociální soudržnosti, bezpečnosti občanů, demokratických hodnot a kulturní různosti. 1.února 1998 vstoupila v platnost Rámcová úmluva Rady Evropy o ochraně národnostních menšin. Rada navíc schválila s platností od 1.listopadu 1998 ustavení nového stálého Soudu pro lidská práva podle ustanovení protokolu o Evropské úmluvě o lidských právech, jímž se tento soud zřizuje.

⁸ Turecko uznává bývalou jugoslávskou republiku Makedonii pod jejím ústavním jménem.

⁹ Zvláštní statut hosta byl Bělorusku pozastaven 13.ledna 1997.

Plán akcí obsahuje také ujednání pro jmenování zmocněnce Rady Evropy pro lidská práva. Konečně byl také stanoven postup sledování, zda členské státy vskutku plní přijaté závazky. Jak na vládní úrovni ve výboru ministrů, tak na parlamentní úrovni v Parlamentním shromáždění probíhá důvěrný, konstruktivní a nediskriminační dialog.

Významné rozšíření členstva Rady Evropy od konce studené války a rostoucí počet sjednaných úmluv ukazují odhodlání členských států vytvořit struktury spolupráce, s nimiž bude možno vyhnout se novým roztržkám na kontinentu a budovat společnou evropskou civilizaci demokratických států. Snahy Rady Evropy v těchto oblastech tedy doplňují snahy Severoatlantické aliance. Rada Evropy usiluje o uskutečnění svého plánu akcí ve spolupráci s evropskými a jinými mezinárodními organizacemi, zejména s Evropskou unií a OBSE.

Rada Evropy - členské státy

Albánie	Irsko	Malta	Řecko
Andorra	Island	Moldova	San Marino
Belgie	Itálie	Německo	Slovensko
Bulharsko	Kypr	Nizozemsko	Slovinsko
Česká republika	Lichtenštejnsko	Norsko	Spoj. království
Dánsko	Litva	Polsko	Španělsko
Estonsko	Lotyšsko	Portugalsko	Švédsko
Finsko	Lucembursko	Rakousko	Švýcarsko
Francie	Maďarsko	Rumunsko	Turecko
Chorvatsko	býv. jug. rep. Makedonie ¹⁰	Rusko	Ukrajina

Uchazečské státy

Arménie Azerbajdžán Bělorusko Bosna Gruzie

Zvláštní statut hosta

Arménie Azerbajdžán Bělorusko (statut
pozastaven) Bosna Gruzie

Statut pozorovatele

Kanada Japonsko Spojené státy

Další informace:

Council of Europe

67075 Strasbourg

France

Tel.: 33 3 88 41 20 00

Fax: 33 3 88 41 27 81/82/83

Web site: <http://www.coe.fr>

Kapitola 15

PARLAMENTNÍ A NEVLÁDNÍ ORGANIZACE

Severoatlantické shromáždění

Sdružení Atlantické smlouvy

Mezispojenecká konfederace záložních důstojníků

PARLAMENTNÍ A NEVLÁDNÍ ORGANIZACE

SEVEROATLANTICKÉ SHROMÁŽDĚNÍ (NAA)¹

Soudržnost Aliance významně posiluje podpora svobodně zvolených parlamentních zástupců.

Severoatlantické shromáždění (North Atlantic Assembly, NAA) je meziparlamentní organizace, která působí od roku 1955 jako fórum zákonodárců ze severoamerických a západoevropských členských států Severoatlantické aliance, kde se scházejí, aby zvažovali otázky společného zájmu. V posledních letech velkých politických změn, k nimž došlo v bývalém Sovětském svazu a ve střední a východní Evropě, shromáždění podstatně rozšířilo jak svoji členskou základnu, tak svůj mandát.

Patnáct partnerských zemí Aliance má v Severoatlantickém shromáždění postavení přidružené delegace. To jim umožňuje účastnit se práce shromáždění a jeho debat. Ty se stále více zaměřují na bezpečnost Evropy jako celku a také na konkrétní hospodářské, politické, ekologické a kulturní problémy střední a východní Evropy.

Statut přidružené delegace mají v NAA tyto země:

Albánie, Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Moldova, Polsko, Rumunsko, Ruská federace, Slovensko, Slovinsko, bývalá jugoslávská republika Makedonie², Ukrajina.

Shromáždění je zcela nezávislé na NATO, představuje však pojitko mezi národními parlamenty a Aliancí, jež vybízí státy, aby vzaly zájmy Aliance v úvahu při přípravě národní legislativy. Působí také jako stálá připomínka, že mezivládní rozhodnutí učiněná v NATO s konečnou platností závisejí na politickém schválení v souladu s řádným ústavním procesem demokraticky zvolených parlamentů. Shromáždění má tedy zájem napomáhat v procesu ratifikace protokolů o přistoupení, podepsaných koncem roku 1997 s výhledem na rozšíření Aliance o Českou republiku, Maďarsko a Polsko v roce 1999.

Delegáti v Severoatlantickém shromáždění jsou jmenováni svými parlamenty podle platných národních postupů na základě zastoupení stran v těchto parlamentech. Shromáždění proto zastupuje široké spektrum politických názorů.

¹ K 1.lednu 1999 bude Severoatlantické shromáždění přejmenováno na Parlamentní shromáždění NATO.

² Turecko uznává Republiku Makedonii pod jejím ústavním názvem.

Shromáždění se schází dvakrát do roka k plenárnímu zasedání. Zasedání se konají po řadě v jednotlivých členských a přidružených zemích na pozvání národních parlamentů. Shromáždění funguje prostřednictvím pěti výborů: politického, pro obranu a bezpečnost, hospodářského, pro vědu a techniku a pro občanské záležitosti. Výbory působí jednak jako studijní skupiny, jednak jako velká diskusní fóra. Studují a hodnotí všechny významné aktuální otázky spadající do jejich zájmového okruhu. Scházejí se pravidelně během roku a podávají zprávy plenárnímu zasedání. Shromáždění má v Bruselu sekretariát s 30 pracovníky.

Hlavním posláním shromáždění je jednak osvěta, jednak posilování konsensu. Shromáždění umožňuje zákonodárcům Aliance sdělovat národní starosti a zájmy svých států rozhodovacím orgánům Aliance a informovat se navzájem o všech velmi rozdílných národních a regionálních pohledech na mnohé zásadní otázky společného zájmu. Obdobně mohou členové shromáždění využít zkušenosti a informace získané při účasti na jeho činnostech ve své práci v národních parlamentech. To pomáhá zajistit, aby zájmy a myšlenky Aliance byly maximálně zviditelněny v národních diskusích. Shromáždění také představuje důležitý prubířský kámen pro průzkum názorů parlamentů a veřejnosti na věci Aliance a svými jednáními jasně signalizuje zájmy veřejnosti a parlamentů ve vztahu k politice Aliance. V tomto smyslu sehrává shromáždění nepřímou, avšak významnou úlohu v tvorbě politiky. Doporučení a rezoluce shromáždění jsou předávány národním vládám, parlamentům a jiným příslušným organizacím, a také generálnímu tajemníkovi NATO, jež sestavuje odpovědi založené na diskusích v Severoatlantické radě.

Vztahy se zeměmi střední a východní Evropy jsou koordinovány podle takzvané Roseovy-Rothovy iniciativy, s níž vystoupili v roce 1990 kongresman Charlie Rose, tehdejší předseda shromáždění, a senátor Bill Roth. Program má tři stránky:

- Aktivní účast poslanců ze střední a východní Evropy na pravidelných zasedáních shromáždění;
- Pořádání speciálních Rose-Rothových seminářů v pravidelných intervalech na témata, jež jsou předmětem zvláštního zájmu parlamentářů z těchto zemí. Semináře jsou pořádány ve spol. upráci s členskými parlamenty nebo parlamenty zemí střední a východní Evropy a představují pravidelný dialog zákonodárců o otázkách společného zájmu. Od počátku iniciativy se konalo více než 30 takových seminářů;
- Program také podporuje odborný růst parlamentních zaměstnanců pomocí dvoutýdenních školení nebo krátkých stáží v sekretariátu shromáždění v Bruselu. Tento program je určen pracovníkům zahraničních a bezpečnostních výborů nebo osobám působícím v jiných oblastech mezinárodních vztahů.

Cílem Roseovy-Rothovy iniciativy je

- integrovat a zapojit parlamentáře ze zemí SVE do činností shromáždění;
- podporovat ducha partnerství a spolupráce v legislativní sféře;
- zlepšovat vzájemné porozumění různým problémům a pohledům mezi zákonodárci;
- poskytovat parlamentářům ze zemí SVE informace o aktuálních věcech;

- podporovat rozvoj vhodných civilně-vojenských vztahů v zemích SVE tím, že se zákonodárcům ze zemí SVE umožní prohloubit si znalost bezpečnostních otázek a seznámit se se vztahy, jaké panují v zemích Aliance mezi parlamenty, státní správou a vojenskými orgány;
- zpřístupnit zákonodárcům ze zemí SVE praktickou odbornost a zkušenosti v parlamentní praxi a procedurách;
- napomáhat rozvoji struktury aparátu v parlamentech zemí SVE, aby se poslancům dostalo takové asistence, jakou mají jejich západní kolegové.

Úloze shromáždění při rozvoji vztahů se středoevropskými a východoevropskými parlamenty se dostalo uznání v Zakládajícím aktu NATO-Rusko a v Chartě NATO-Ukrajina, podepsaných v roce 1997. Tyto dokumenty vyzvaly k rozšíření dialogu a spolupráce mezi Severoatlantickým shromážděním a Federálním shromážděním Ruské federace, resp. Verchovnou rodou Ukrajiny.

Vstřícný program shromáždění není spojen s prací Rady euroatlantického partnerství (EAPC) a programem Aliance Partnerství pro mír; spíše je posiluje. Zvláštní důraz je kladen na pomoc při dosažení hlavního cíle PfP, totiž zavedení demokratické kontroly nad ozbrojenými silami. Smyslem činnosti shromáždění je poskytovat odbornost, zkušenosti a informace, které pomohou zákonodárcům ze zemí SVE účinněji ovlivňovat vývoj národní obranné politiky a zajistit, aby jejich ozbrojené síly byly plně pod demokratickou kontrolou.

Další informace o Severoatlantickém shromáždění lze obdržet z jeho mezinárodního sekretariátu:

Place de Petit Sablon 3
1000 Brussels
Tel.: 32 2 513 28 65
Fax: 32 2 514 18 47
E-Mail: secretariat@naa.be
Web site> <http://www.nato.int/related/naa>

SDRUŽENÍ ATLANTICKÉ SMLOUVY (ATA)

Sdružení Atlantické smlouvy soustřeďuje národní zájmové organizace ve všech šestnácti členských státech Aliance, jež podporují činnosti NATO a jednotlivých vlád členských zemí při prosazování cílů Severoatlantické smlouvy.

Přidruženými členy Sdružení Atlantické smlouvy je určitý počet zájmových sdružení, založených v partnerských zemích Aliance. Podle stanov ATA se přidružení členové mohou stát plnými členy se stejným postavením jako zakládající členové, až se jejich země stanou členy NATO a až jejich nové postavení uzná Shromáždění ATA na návrh Rady ATA.

Cíle ATA a jejich národních členských organizací lze shrnout takto:

- vzdělávat a informovat veřejnost o úkolech a povinnostech Organizace Severoatlantické smlouvy;

- provádět výzkum různých záměrů a činností NATO a jejich rozšiřování do zemí střední a východní Evropy, jakož i rozvoje Středomořského dialogu NATO;
- podporovat solidaritu mezi obyvateli severoatlantického prostoru a zemí, jež se podílejí na programu NATO Partnerství pro mír;
- podporovat demokracii;
- rozvíjet spolupráci mezi všemi členskými organizacemi při propagaci uvedených cílů.

Členské organizace Sdružení Atlantické smlouvy v členských zemích NATO

BELGIE

Association Atlantique Belge
12 rue Bruyn
1120 Brussels
Tel: 32 2 264 40 17
E-Mail: aabav.ata@skynet.be

DÁNSKO

Danish Atlantic Association
Ryvangs Alle 1
Postboks 2521
2100 Copenhagen 0
Tel: 45 39 27 19 44
Fax: 45 39 27 56 26
E-Mail: schulz@haderslev.dhl.dk

FRANCIE

Association française de la Communauté atlantique
10 rue Crevaux
75116 Paris
Tel: 33 1 45 53 15 08
Fax: 33 1 47 55 49 63
E-Mail: afca@club-internet.fr

ISLAND

Association of Western Cooperation
PO Box 28
121 Reykjavik
Tel: 354 56 100 15
Fax: 354 55 100 15

ITÁLIE

Italian Atlantic Committee

Piazza di Firenze 27
00186 Roma
Tel: 39 6 687 37 86
Fax: 39 06 687 33 76
E-Mail: italata@iol.it

KANADA
The Atlantic Council of Canada
6 Hoskin Avenue (Trinity College)
Toronto - Ontario M5S 1H8
Tel: 1 416 979 1875
Fax: 1 416 979 0825
E-Mail: atlantic@idirect.com

LUCEMBURSKO
Luxembourg Atlantic Committee
BP 805
2018 Luxembourg
Tel, fax: 352 37 93 01

NĚMECKO
The German Atlantic Society
Am Burgweiher 12
53123 Bonn
Tel: 49 228 62 50 31
Fax: 49 228 61 66 04

NIZOZEMSKO
Netherlands Atlantic Committee
Laan van Meerdervoort 96
2517 AR Den Haag
Tel: 31 70 36 39 495
Fax: 31 70 36 46 309
E-Mail: atlantis@bart.nl

NORSKO
Norwegian Atlantic Committee
Fridtjof Nanssens Plass 6
0160 Oslo
Tel: 47 22 42 85 70
Fax: 47 22 33 22 43
E-Mail: atlantcom@online.no

PORTUGALSKO

Portuguese Atlantic Committee
Av. Infante Santo 42, 6e
1300 Lisbon
Tel: 351 1 397 59 06
Fax: 351 1 397 84 93
E-Mail: cpa@mail.telepac.pt

ŘECKO
Greek Association for Atlantic and European Cooperation
160 A Ioannou Drossopoulou Str.
112 56 Athens
Tel: 30 1 865 5979 - 856 0786
Fax: 30 1 865 4742

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ
Atlantic Council of the United Kingdom
8A Lower Grosvenor Place
London SW1W 0EN
Tel: 44 171 828 10 12
Fax: 44 171 828 10 14

SPOJENÉ STÁTY
The Atlantic Council of the United States
Suite 1000 - 910 17th Street, N.W.
Washington DC 20006
Tel: 1 202 463 7226
Fax: 1 202 463 7241
E-Mail: info@acus.org

ŠPANĚLSKO
Spanish Atlantic Association
Paseo de la Castellana 61
28046 Madrid
Tel: 34 1 441 49 92
Fax: 34 1 442 92 83

TURECKO
Turkish Atlantic Committee
G.O. Pasa Kuleli Sokak 44/1
06700 Ankara
Tel: 90 312 446 34 23
Fax: 90 312 446 50 11

Členské organizace Sdružení Atlantické smlouvy v partnerských zemích

ALBÁNIE

Albanian Atlantic Association
Bul. Deshmoret e Kombit
Pallati I Kongreseve, Kati I Dyte
Tirana
Tel: 355 42 62 995 - 64 659
Fax: 355 42 64 659 - 28 325

ÁZERBAJDŽÁN

Azerbaijan Atlantic Cooperation Association
Azerbaijan Avenue 37
Baku 370000
Tel: 994 12 983 176
Fax: 994 12 983 165

BĚLORUSKO

Belarussian Euro-Atlantic Association
77 Varvasheni Street
Suite 602
Minsk 220002
Tel: 375 17 234 68 47
Fax: 375 17 234 6988

BULHARSKO

The Atlantic Club of Bulgaria
29 Slavyanska Street
Sofia 1000
Tel: 359 2 981 0699
Fax: 359 2 981 5782
E-Mail: passy@bulnet.bg

ČESKÁ REPUBLIKA

Czech Atlantic Commission
P.O. Box 159
110 01 Praha 1
Tel: 420 2 24 81 14 17
Fax: 420 2 24 81 12 39

GRUZIE

Georgian Ass. of Atlantic Collaboration
Machabelli Str. 8
Tbilisi 380005
Tel: 995 32 99 75 84

Fax: 995 32 23 72 57
E/Mail: atlantic@gaac.ge

LITVA
Lithuanian Atlantic Treaty Association
Pylimo 36/2
2001 Vilnius
Tel: 370 7 721 541
Fax: 370 2 227 387
E-Mail: vareikis@lkdp.viltis.len.lt

MAĎARSKO
Hungarian Atlantic Council
Margit Krt. 4345
1024 Budapest
Tel. 36 1 326 8791 - 326 8792
Fax: 36 1 326 8793
E-Mail: mat@hac.hu

POLSKO
Euro-Atlantic Association
Al. Ujazdowskie 33/35
00-540 Warsaw
Tel: 48 22 622 12 81
Fax: 48 22 622 12 80

POLSKO
Polish Atlantic Club
Ul. Hoza 57 □C□ 1 p.
00-682 Warsaw
Tel: 48 22 622 30 91
Fax: 48 22 622 30 92

RUMUNSKO
Euro-Atlantic Centre
Rue Grigore Mora 10
Bucharest I
Tel: 40 1 230 68 27
Fax: 40 1 230 76 68

RUSKÁ FEDERACE
Association for Euro-Atlantic Cooperation
3 Prechistenka St.
119034 Moscow

Tel: 7 095 203 62 71
Fax: 7 095 230 22 29

SLOVENSKO
Slovak Atlantic Commission
Drotárska cesta 46
811 04 Bratislava
Slovensko
Tel/fax: 421 7 580 14 54

SLOVINSKO
The Atlantic Council of Slovenia
Kardeljeva pl. 16
1000 Ljubljana
Tel: 386 61 13 33 329
Fax: 386 61 302 230
E-Mail: bozica.matic@guest.arnes.si

ŠVÉDSKO
Atlantic Council of Sweden
Box 4594
203 20 Malmö
Tel: 46 40 12 40 59
Fax: 46 40 12 60 77
E-Mail: asdahl@sbbs.se

BÝVALÁ JUGOSLÁVSKÁ REPUBLIKA MAKEDONIE³
Euro-Atlantic Club
Parliament - Kancelaria 10020
91000 Skopje
Tel: 389 91 11 22 55
Fax: 389 91 11 16 75

UKRAJINA
The Atlantic Council of Ukraine
36/1 Melnikova Str.
Kyiv 252090
Tel: 380 44 211 45 26
Fax: 380 44 211 45 39
E-Mail: vvdr@acu.freenet.kiev.ua

³ Turecko uznává Republiku Makedonii pod jejím ústavním názvem.

Ve svých okruzích působí ještě Výbor atlantické výchovy (Atlantic education Committee, AEC) a Atlantické sdružení mladých politiků (Atlantic Association of Young Political Leaders, AAYPC). V rámci ATA byla v roce 1997 založena Mládež Sdružení Atlantické smlouvy (YATA).

Další informace o Sdružení Atlantické smlouvy lze získat na těchto adresách:

ATA
10 rue Crevaux
75116 Paris
France
Tel: 33 145 53 28 80
Fax: 33 145 55 49 63

nebo ATA
c/o Centre d'Etudes des Relations
Internationales Stratégiques
ULB
50 avenue Franklin Roosevelt - CP 135
1050 Brussels
Tel: 32 2 650 2763
Fax: 32 2 650 3992

MEZISPOJENECKÁ KONFEDERACE ZÁLOŽNÍCH DŮSTOJNÍKŮ (CIOR)

CIOR založila v roce 1949 sdružení záložních důstojníků Belgie, Francie a Nizozemska. V současné době konfederace spojuje všechny existující organizace záložních důstojníků v zemích NATO - celkem patnáct. Členové těchto sdružení jsou aktivní v občanském životě v podnikatelské sféře, průmyslu, vědě, politice a jiných oborech profesionálního života a vedle toho mají svoji roli záložních důstojníků.

Mohou proto přispět k lepšímu pochopení bezpečnostní a obranné problematiky v široké veřejnosti a také nabídnout svoje občanské znalosti a zkušenosti při plnění úkolů, před nimiž stojí záložní síly NATO.

CIOR je zkratkou francouzského názvu organizace: Confédération Interalliée des Officiers de Réserve. Konfederace je nepolitická nevládní nezisková organizace, která se věnuje spolupráci mezi národními sdruženími záložních důstojníků zemí NATO a solidaritě uvnitř Atlantické aliance.

Hlavní poslání CIOR spočívá v podpoře politiky NATO a pomoci při uskutečňování cílů Aliance, udržování styku s vojenskými orgány a velitelstvími NATO a v rozvíjení mezinárodních kontaktů mezi záložními důstojníky pro lepší vzájemné poznání a pochopení.

Delegáty do CIOR volí národní sdružení záložních důstojníků. V čele každé delegace je jeden viceprezident CIOR. Mezinárodního prezidenta a generálního tajemníka CIOR volí výkonný výbor. Oba jsou voleni na dvouleté období a jsou z téže národní organizace.

Vedle prezidenta a generálního tajemníka se výkonný výbor skládá ze všech patnácti viceprezidentů a nejvýše čtyř dalších delegátů z každého národního sdružení. Hlasování probíhá tak, že každý viceprezident odevzdá jeden hlas jménem své delegace. Výkonný výbor tvoří politiku CIOR a rozhoduje o tom, která země se ujme předsednictví, kde se bude konat sjezd, kterých projektů se ujmou jednotlivé komise a jakou akcí bude projekt završen.

CIOR je financován z ročních příspěvků od svých národních organizací, jejichž výše závisí na počtu jejich členů a také na dotacích, darech a odkazech.

Pod vedením prezidenta a jménem výkonného výboru působí čtyři stálé komise:

- Komise 1 - Obranné postoje a bezpečnostní otázky
- Komise 2 - Civilně-vojenská spolupráce
- Komise 3 - Komunikace
- Komise 4 - Soutěže

Výkonný výbor může čas od času jmenovat podvýbor nebo subkomisi k posouzení konkrétních věcí mimo náplň činnosti stálých komisí nebo výborů.

K plnění svých záměrů se CIOR schází každoročně střídavě v jednotlivých členských zemích. Zimní konference výkonného výboru a komisí se koná v bruselském ústředí NATO zpravidla v prvním týdnu února.

Mezispojenecká konfederace zdravotních záložních důstojníků (CIOMR)

CIOMR (Confédération Interalliée des Officiers Médicaux de Réserve) byla založena v roce 1947 v Bruselu jako oficiální organizace zdravotnických důstojníků v záložních silách NATO. Původně ji založily Belgie, Francie a Nizozemsko, dnes však sdružuje všechny členské země CIOR. Jejím posláním je vytvářet úzké profesionální vztahy s lékaři a službami záložních sil zemí NATO, studovat otázky, jež mají význam pro zdravotnické záložní důstojníky včetně vojenské zdravotnické přípravy a podporovat funkční spolupráci s aktivními silami Aliance.

CIOMR a CIOR jsou navzájem sdruženy. CIOMR koná svá zasedání ve stejnou dobu a na stejném místě jako letní kongres a zimní konference CIOR, má však vlastní program diskusí o zdravotních otázkách.

Bližší informace o CIOR a CIOMR lze získat na těchto adresách:

CIOR Liaison Office in NATO
NATO/IMS/PIP/CIOR
NATO HQ
B-1110 Brussels
Belgium
Tel: 32 2 707 52 95

Reserve Affairs Advisor
Public Information Office
B-7010 SHAPE
Belgium
Tel: 32 65 44 33 89

The Secretary General
CIOMR
6 Boterdorpse

Verlaat
3054 XL Rotterdam
The Netherlands
Fax: 31 10 4635307

Bližší informace o národních organizacích záložních důstojníků lze získat na těchto adresách:

L'Union Royale Nationale des
Officiers de Réserve de
Belgique (URNOR-KNVRO)
24 rue des Petits Carmes
B-1000 Bruxelles, Belgique
Tel: 32 2 701 3815

The Conference of Defence Associations of Canada (CDA)
P.O. Box 893
Ottawa, Ontario K1P 5P9, Canada
Tel: 1 613 992 33 79

Reserveofficersforeningen I
Danmark (ROID)
GI Hovedvagt
Kastellet 1
2100 Copenhagen - O, Denmark
Tel: 45 33 14 16 01

L'Union Nationale des Officiers
de Réserve de France (UNOR)
12 rue Marie Laurencin
F-75012 Paris
Tel: 33 1 43 47 40 16

Verband der Reservisten der Deutsche
Bundeswehr. V. (VdRBw)
P.O. Box 14361
Bonn 1, Germany
Tel: 49 228 25 90 90

The Supreme Pan-Hellenic Federation of Reserve Officers (SPFRO)
100 Solonos Street
10680 Athens, Greece
Tel: 30 1 362 50 21

Unione Nazionale Ufficiali in Congedo d'Italia (UNUCI)
Via Nomentana 313
00162 Roma, Italia
Tel: 39 6 85 487 95

Amicale des Anciens Officiers de
Réserve Luxembourgeois (ANORL)
124 A. Kiem
8030 Strassen, Luxembourg

Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reserve Officieren (KVNRO)
Postbus 95395
2509 CJ's-Gravenhage, Nederland
Tel: 31 70 316 29 40

Norske Reserveoffiseres Forbund (NROF)
Oslo Mil. Akershus
0015 Oslo 1, Norway
Tel: 47 23 09 32 38

The Reserve Forces Association of the
United Kingdom - Centre Block
Duke of York's Headquarters
Chelsea
London SW3 4SG, United Kingdom
Tel: 44 171 730 61 22

The Reserve Officers Association of the
United States (ROA)
1 Constitution Avenue, N.E.
Washington, D.C. 20002, United States
Tel: 1 202 479 22 00